

לע"נ ר' יצחק זאב הלוי ז"ל
בן ר' אליעזר שלום הלוי ז"ל
לע"נ מרת לאה אלטע הדס ע"ה
בת ר' יעקב הלוי הי"ד

המאמר בשבתורה

אזהרה המורה! העלון מיועד אך ורק לרציניים שיוודעים את השיבות התפילה, ובשעת התפילה לא מעיינים בעלון ובשאר דברים. לעילוי נשמת ר' דוב בו ר' מאיר יוסף זיל

כי תצא

בהשקפה ראשונה

מאמרי השקפה, מוסר והנהגות

"בימי חודש אלול" - מספר בעל המעשה - "נכנסנו, קבוצת אברכים לזיכור" אצל רבי שלום שברוך זצ"ל. חיובו עמד על שפתיו, התפשט על פניו, הוא הסתכל על כל אחד שנכנס, ליווה אותו במבטיו ורמו לו בחיך לשבת. רבי שלום פתח ואמר: 'אתם רוצים חיווק? ממני? מי אני? אבל כדאי, כדאי, אמסור לכם מה ששמעתי מאחרים...' רבי שלום דיבר על עניני החודש - אלול - עניניו היו סגורות ודבריו להטו בהתרגשות. כשפתח את עיניו ראינו את הדמעות המרוממות של חודש אלול. את הבכי המתוק של רבי שלום. הוא הביט עלינו ואמר: 'זאתם לא בוכים! הרי צריך לבכות על שלא בוכים!' - הוא המשיך לרגש את ליבנו בקולו החוצב, ורגע לפני הסיום הגביה את קולו בקול בוכים: 'רבתיי. נעשה תשובה! אברכים יקרים! הבה נבקש כולנו יחד - השיבנו'. נסערנו אחריו בקריאה אדירה - "השיבנו ה' אליך ונשובה חודש ימינו כקדם". (קול חוצב.)

היה זה בחודש אלול שנת תשכ"ח. רבי אליהו לופיאן זצ"ל הוזמן לשיבת "קמניץ" לשאת שיחת מוסר. את דבריו מיקד על מידות. בין יתר דבריו סיפר שהוא נזכר שלפני כ-50 שנה בזמן שהיה בוורשא (פולין) קרא סיפור שהרשימו מאד ואשר הופיע באחד מעיתוני התקופה. וזה הסיפור: בעלי-כלב אילף את כלבו ושלח אותו מדי בוקר עם סל למכולת. בתוך הסל היה פתק ובו רשימת מצרכים. הכלב הנאמן ביצע את שליחותו ושב אל אדונו. כך היה מדי יום ביומו. בבוקרו של יום אחד שב אל אדונו, אך הסל הכיל לחמניה אחת פחות. לתומו, חשב בעלי-הבית שאך מקרה הוא. אך הדבר חזר על עצמו. במקום חמש לחמניות חזר הכלב רק עם ארבע. פנה בעלי-הכלב לבעל-המכולת בטרונאי, אך זה האחרון השיבו: מה אעשה, לא שיניתי מאומה! שם אני בסל חמש לחמניות. התעלומה נברה והלכה. החליטו שניהם לעקוב אחרי הכלב ולברוק פשרם של דברים. ואמנם התעלומה נתחווה. הכלב החל לשנות את מסלולו הקבוע ובחר לו מסלול העובר דרך גינה צודית בעיר. לתדהמתם כי רבה, באמצע הדרך ניגש הכלב אל כלב אחר ששהה במקום, כלב פצוע, בעל רגל שבורה שבקושי מצליח לרדת. משהגיע אליו, הוציא לו לחמניה מן הסל, והמשיך הלאה בדרכו אל אדונו! בשלב זה של סיפור הדברים, דפק רבי אליהו על השולחן והרעים בקולו: "הם (בעלי-החיים) לא חייבים בחסד! הדבר טובע בהם! - אבל אנחנו?!..." (ר' אלה)

באחת השנים, פתח רבי איצ'לה בלאזר זצ"ל את דרשת הימים הנוראים וסיפר כך: מעשה ביהודי שתעה בדרכו והסתבך ביער עבות, כמעט יומיים הסתובב ביער תועה ותוהה ולא מצא מוצא. לפתע ראה יהודי מהלך לקראתו. בשמחה רבה רץ אליו וביקשו: הראני נא את הדרך לצאת מן היער הנורא. שאלו היהודי: כמה זמן אתה תועה ביער? - יומיים, השיב המסכן. - נו, אני תועה כאן כבר שבועות אחדים! קרא היהודי, - ועדיין לא מצאתי דרך! ואתה תועה יומיים בלבד והינך בא לשאול אותי כיצד להיחלץ מהסכך? רבי איצ'לה הרים את קולו וזעק: 'רבתיי אתם אברכים צעירים! עוד לא הספקתם לתועת הרבה בעולם, אך אני כבר זקן ושנים רבות אני תועה ומחפש דרך לשבר את המידות הרעות. ואיך קראתם לי להראות לכם את הדרך?!' - הוא געה בבכי והקהל כולו אחריו. "בדבר אחד אני יכול לעזור לכם" - סיים רבי איצ'לה - "כי מתוך תעויתי הרבות יכול אני להצביע ולומר לכם מהי הדרך שאיננה ישרה, להזהירכם שלא תלכו בה..." (גדולי דוּשלים)

סיפר רבי שפטיה סגל זצ"ל על רבי נפתלי אמסטרדם זצ"ל שהיה שותק ולא הוציא מפיו מלה שאינה של תורה, מראש-חודש אלול עד אחר יום הכיפורים. וזוכרני בישיבה, שהתעטף בטלית מעל ראשו וכיסה פניו להשמיע שיחה מוסרית כשהוא רועד, והרעד שלו הספיק להחריד את עומק המשמעות של עמידה לפני ה' יתברך. (אני לודי)

פרשה ופירושה

לקט פירושים על פרשת השבוע

כי תצא למלחמה על איביך ונתנו ה' אלוֹקֶיךָ בְּיַד וְשִׁבִית שְׁבוּיֵהֶם: רבי שלמה בלך הביא משם רבו, החפץ חיים: מובא בספרים, שמלחמה זו מרמזת למלחמת היצר. לפי זה יבואר כך לשון המקרא, "כי תצא למלחמה על אויביך - ונתנו ה' אלוֹקֶיךָ בְּיַדךָ", כלומר, אם אך תצא עליו למלחמה, מיד "ונתנו ה' אלוֹקֶיךָ בְּיַדךָ", שכן כל העיקר היא היציאה למלחמה בו. ולא עוד, אלא "ושבית שבויו", שתשבה את השבי ששבה הוא ממך קודם שנלחמת בו, שכן השב בתשובה באמת, וזוונתו נהפכות לו לזכויות. (פנינים משולחן גבוה)

וְרֵאִיתָ בְּשִׁבְיָה אִשָּׁת יִפֹּת תֹּאֵר וְחִשְׁקָהּ בַּהּ וְלִקַּחְתָּ לָךְ לְאִשָּׁה: רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, נודע בפיקחותו הגדולה. בהיותו מכהן כרב בלונדון, היה מוסר שיעור בפרשת השבוע. בין השומעים היו אנשים שהושפעו מרוח ההשכלה, ובארחות חייהם התרחקו קימקא מדרך התורה הצרופה. בהגיעם לפרשת "כי תצא" חשבו שיש ראייה, ויש להוכיח מכאן שאפשר להתיר בימינו איסורים רבים, שהרי מצינו בפרשה "לא דיברה תורה אלא כנגד יצר הרע", לכן כיום ש"יצר הרע", הנו גדול, יש להתיר דברים רבים כדי שלא יעשו באיסור. כשנכנס הרב לשיעור פתח ואמר: מפרשתנו יש להוכיח כי כל ציווי שאי אפשר לעמוד בו היתרה תורה. שהרי אשת יפת תואר הותרה מחמת שאי אפשר להתגבר על זה. אם כן רואים אנו שהדברים שנאסרו בתורה אפשרי לקיים, כי אם לא היתה אפשרות לעמוד כנגד פיתוי היצר, היתה התורה מתירה זאת... וכמובן שאותם אנשים, נסתתמו טענותיהם, אחרי ששמעו את דרשתו של רבי יחזקאל. (נשמי ברכה)

כי יהיה לאיש בן סוֹדֵר ומוֹרָה אֵינֶנּוּ שִׁמְעַן בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ וְיִסְרוּ אֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם: סמיכות של פרשה זו לפרשת בכור, אפשר לומר: כמו שחשיבותו של הבכור שנוגד ראשון וצותה תורתנו "קדש לי כל בכור" למען ישפיע על שאר האחים. כן משפיעות שנותיו הראשונות של האדם, על כל החיים שלו, לכן אם שלשה החדשים הראשונים, אחר שנעשה בר מצוה שזה הזמן של "בן סודר ומורה", המה מקולקלים, זה מראה אשר כל ימי חייו יהיו מקולקלים, ומוזה נקבל מוסר, לשמור יום ראשון של השנה, שעה ראשונה של היום, וכן הימים הראשונים אחר הבר מצוה, כי ההתחלה תשפיע תמיד על העתיד. (שם משמאל)

וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת ותלית אותו על עץ: כאשר נפטר המקובל הגדול רבינו משה קורדוברו זיע"א. קרא עליו האר"י הקדוש את הפסוק "כי יהיה באיש חטא משפט מות והומת" "חטא" מלשון חסרון, כשיהיה באיש חסרון משפט מות, כלומר שאינו חייב מיתה, משום שאין לו שום עון, כרבינו משה קורדוברו, אז ותלית אותו על עץ, תתלה את מיתתו בעבור חטא עץ הדעת, של אדם הראשון, שנגזרה מיתה לעולם. (נחל קדומים)

לא יבא עמוני ומוֹאָבִי בְּקִהְלָה ה' גם דוד עשירי לא יבא להם בקהל ה' עד עולם: על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור מפתור ארם נהרים לקללך: שני טעמים נתנה תורה למצות "לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'". ומדוע לא היה די בטעם הראשון "על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים", שהוצרכה להוסיף טעם שני "ואשר שכר עליך את בלעם לקללך". ועוד, הלא דבר פשוט הוא שמאנשים שפלים ונתעבים לא דורשים הצטיינות בדרך ארץ ומידות טובות. אם-כן היאך נתבעו בני עמון ומואב על ששכרו את בלעם לקלל, ובנשימה אחת גם על שלא קדמו אותם בלחם ובמים, שהוא ענין של הליכות דרך ארץ גרידא. אלא ששני הטעמים תביעה אחת היא - "על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים". וכי נתנסו להצטרף בתואנה שלא היה לכם די ממון, לקדם ולכלכל מלינו איש בלחם ובמים, אם-כן כיצד הוצאתם ממון כה רב על שכירת בלעם לקלל את ישראל. (המגיד מדובנא, פנינים משולחן גבוה)

סיפור מההפטרה

בְּיָדָע קָטָן עֲזָבְתֶיךָ וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים אֶקְבָּצֶךָ: רבי מרדכי פוגרמנסקי זצ"ל, גודל בטרביג (ליטא) עוד בילדותו נכרו כשרונותיו העצומים ובלמדו בישיבה קטנה בעיר קלם נעלה במשך זמן קצר על כל בני גילו. משם עבר לישיבת טלו ושם גדל למעלה למעלה ושמו - "העלוי מטבריג" - נודע לתהלה בכל ארץ ליטא, שם אף החל להשפיע מרוחו הכביר על תלמידי הישיבה וכחו זה לא סר ממנו בכל אשר התהלך. בימי השואה נמצא בנישו סלבודקה מקום שם היה מקהיל קהלות ברבים ומטיף לקדוש השם, אם כי היה ידוע חולי זה רבות בשנים לא מנע הדבר בעדו מללון תדיר בעמקה של הלכה ולבקש דרכים בעבודת ה'. בדרך נס עלה בידו להנצל מכף כל העריצים ובצאתו את ארץ ליטא נדד עד לצרפת מקום שם היה אחד מעמודי התווך של קיום שארית הפלטה. לידו נמסר התפקיד של נהול חנוך היתומים שרוכזו בעיר אקס-לה-בן, כמו כן הריבין תורה ודעת בישיבות המאוחדות "שארית הפלטה" בבאי. בגבור עליו מחלתו העבר להתרפא בשויעריה ושם יצאה נשמתו בטוהרה בשנת תשי"י והוא בן ארבעים ושבע שנה. על קורות הצלתו מגיש קובנה יסופר. בקובנה התגורר יהודי שהצליח למלט את עצמו ממלחמת הרשעים, וזאת מפני שאף אחד לא ידע שהוא יהודי. הוא התגורר בין גוים וכולם חשבו שהוא גוי. לילה אחד בא לו אביו בחלום ואמר לו שילך לגישו קובנה ויציל את רבי מרדכי. חשב האיש לעצמו: הרי זה שנתון, ללכת לגישו ולהציל יהודי, הרי בעצם הדבר הוא מסכן את עצמו, כי יודע שהוא יהודי, וזו ממש סכנת נפשות. אבל אביו לא נתן לו מנוחה, כי חזר ובא אליו כמה לילות בחלום, כשהוא אומר לו שוב ושוב שילך ויציל את רב מרדכי. לילה אחד, בתוך חלום, ניהל ויכוח עם אביו: כיצד אתה אומר לי ללכת לגישו? איך אלך לשם. האם אכנס לגישו ואחפש מישהו שקוראים לו רבי מרדכי? הלא יהרגו אותי ואותו גם יחד! ענה לו אביו: אתה לא צריך לעשות שום דבר, רק תגיע לגדר של הגישו, והיהודי הראשון שתפגוש שם יהיה רבי מרדכי. ואז אמר לו האבא בדיוק כיצד עליו לפעול והיכן יחביא אותו, עם כל הפרטים. כאשר התעורר מחלום זה, הבין שאין אלה דברים בטלים אלא משהו ממשי. החליט, איפוא, והלך בלילה הקרוב והגיע לגדר של הגישו ובאמת ראה שם יהודי. ניגש אליו ושאל אותו: קוראים לך רבי מרדכי? והוא ענה בחיוב. עכשיו כבר בטוח היה שהחלום הוא אמיתי, ואז אמר לו מה לעשות, ברוב כפי שאביו פירט לו בחלום. הוא אמר לרב מרדכי כי במקרה שבתחום הגישו יש חור שמוביל לאוצר המים (שכנראה היה ריק), שם עליו להיכנס דרך החור וללכת דרך התעלה שמפתחה יגיע אל מעבר לגדר הגישו. הדבר היה מאוחר בלילה, רבי מרדכי עשה בדיוק כפי שאמר לו, ואז נפגש עם היהודי בצד השני והוא לקח אותו לביתו במרכז העיר קובנה, כאשר העיר עצמה כבר היתה ריקה לגמרי מיהודים, כי כולם גורשו לגישו ורבים כבר הומתו במיתות משונות ר"ל. לאחר יום-יומיים ששהה בבית היהודי, שאל אותו רבי מרדכי: איך זה שאתה יכול לגור בקובנה ואף אחד לא מפריע לך? סיפר לו היהודי, כי אף אחד אינו יודע שהוא יהודי, וכי יש לו אשה גויה. רבי מרדכי הודיע ממש ואמר: איך אני יכול להתגורר בבית שיהודי חי עם גויה? אני מוכרח לצאת מכאן. פחד ורעה נפל על היהודי וממש בדמעות בעיניו התחנן בפני רבי מרדכי: מה פירוש הדבר שתצא מכאן? בקושי כה גדול הצלחתי להציל אותך, ואם תצא הרי יהרגוך! אבל רבי מרדכי נשאר בשלו: "אינני יכול להשאיר בבית שיש בו אשה גויה" ואני הולך. ניסה היהודי להפציר ולשכנע את רבי מרדכי שלא לצאת, באומר לו, כי אם יגרש את אשתו הגויה היא עלולה להלשין עליו שהוא מחזיק יהודי בבית, והרי זה פיקוד-נפש ממש. ואולם, רבי מרדכי לא השתכנע "ולא שינה דעתו: להישאר בביתך כשאתה מחזיק אשה גויה - לא בא בחשבון, ואני הולך. הוסיף היהודי והתחנן בפני ר' מרדכי שיחוס וירחם, כי הלא מוסר את נפשו להציל אותו, ורבי מרדכי הסכים בסוף להשאיר עוד יום או יומיים, אבל אחרי זה הוא יעזוב, אלא אם כן יחליט לגרש את אשתו הגויה. לאותו יהודי היתה מלחמה נפשית קשה ועזה, אבל בסופו של דבר החליט וניגש את אשתו ורבי מרדכי נשאר אצלו במשך שנה שלימה, עד סוף המלחמה, ומפליא היה שהאשה לא עשתה שום בעיות. אותו יהודי נעשה בעל תשובה אמיתי, והוא מתגורר כיום בארצות הברית, והוא עצמו סיפר את כל הסיפור המופלא הזה. (גודל: הדרווח)

ועל הכל...

"פרפראות"

בדרשה שנשא המשגיח רבי שלמה וולבה זצ"ל בפני ציבור שעדיין לא זכה לשמור תורה ומצוות, אחד השומעים, שאל שאלה: "כבוד הרב בשביל מה צריך ללכת עם כיפה?" ענה לו המשגיח בחיך: כאשר מתבשל בסיר משהו טוב, מכסים אותו, ואילו הפח בדרך כלל מגולה. התשובה השנונה שנאמרה בענות חן התישבה על לב כל. (אבני שלמה)

"ענין של טעם"

הטעם (למנהג) שאומרים "עלינו לשבח" אחר "קידוש לבנה" כתב ה"ביאור הלכה" (סי' תכ"ז) שלא יטעו ח"ו במה שאנו עומדים נגד הלבנה ושמים בה שיש חשש שאנו נותנים כבוד ללבנה, לכך אומרים עלינו ומסיימים כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו.

"מפי כתבם"

האיש הפשוט, זה שלא זכה ללמוד תורה. ואפילו אם הוא כן לומד קצת אבל הוא לומד באופן של לצאת ידי חובתו, הוא לא עוסק קבוע בתורה. האדם הזה, בכל מצוה שהוא עושה הוא חושב שהוא עושה טובה להקב"ה... הוא עושה טובה להקב"ה. הוא הולך לבית הכנסת ומתפלל... אוהו... הוא התאמץ... הוא עשה מאמץ לעשות טובה להקב"ה. ואם הוא עוד נשאר אחד כך לשבת וללמוד באיזה שיעור אחרי התפילה, בין מנחה למעריב, גם אם הוא מתנמנם ומתעורר, מתנמנם ומתעורר לפרקים ובקושי שמע את השיעור, העיקר שהוא קורא לעצמו בזה שהוא "קובע עתים לתורה". אוהו... הוא מרגיש שכבר עשה טובה גדולה להקב"ה... אחר כך הוא גם נשאר ומתפלל מעריב, אוהו. איזה טובה גדולה שהוא עשה להקב"ה... - ככה הוא חושב. ומה דוד המלך חושב? מה אומר דוד המלך? דוד המלך שלמד כל כך הרבה תורה אומר מה שאנחנו אומרים, אחריו, כל בוקר, מיד כשפותחים את הסידור ואומרים "מה טוב אהליך יעקב", ממשכים ואומרים את הפסוק שדוד המלך אמר. "ואני... - אומר דוד המלך: "ברוב חסדך אבוא ביתך"... דוד המלך אומר, אני בא לביתך, לבית ד'... - אני בא לבית המדרש, אני בא לבית הכנסת, אני בא לישיבה. ברוב חסדך... - זה עם החסד הגדול שעשית אתי, שאני חי, שאני בריא ושאני הולך... שמעתי מרבי יחזקאל אברמסקי, זכר צדיק לברכה שסיפר, שכאשר הוא היה רב בלונדון, פעם אחת הוא נכנס לבית הכנסת, שם בלונדון, הוא עלה על הבמה ואמר לציבור המתפללים את הדברים האלה. "תשמעו, אני בא עכשיו מבית חולים. כשהייתי בבית החולים ראיתי שם מאות אנשים ששוכבים עם צרות צרורות. - זה עם מחלה כזו וזה עם מחלה כזו. וכל אחד חושב לעצמו, כמה הון רב היה משלם אם היה יכול לקום מהמיטה, להתלבש, לצאת מבית החולים לבית הכנסת להתפלל "מנחה" אחד, - כמה היה משלם על זה?... כך הוא אמר להם, רבי יחזקאל אברמסקי ראיתי מאות מאות אנשים ששוכבים בבית חולים, - כל אחד עם צרה אחרת. וכמה היה משלם להקב"ה?... וזה מה שאומר דוד המלך, כאשר אני בא לבית מדרש... - כשאני זוכה להיכנס לישיבה. אזי, יואני... ברוב חסדך אבוא ביתך. לא שאני עושה טובה לך, - הקב"ה, אלא אתה, הקב"ה, עושה לי טובה. - הקב"ה עושה לי חסד. וזה מה שאנחנו מבקשים מהקב"ה, "זכרנו לחיים"... ושהם יהיו, "למעןך אלקים חיים". (רבי משה מרדכי שולצינגר זצ"ל)

"מקום לשאלה"

שאלה: : איך יתכן זורע כלאים בכרם, ואף על פי כן אין בו איסור של כלאי הכרם?

תשובה: הזורע כרמו בשביעית, לא נאסר כיון שאין אדם יכול לאסור דבר שאינו שלו, ובשמיטה אינו שלו אלא הפקר ולכן אינו נאסר. (משנה כלאים פרק ד' וברמב"ם פרק ה' מהלכות כלאים). (נפלאות מתורתך)

מפתגמי אוריתא

פתגמים, נאמצי מחשבה, ורעיונות בדרכה של תורה

הלשון הוא קולמוס הלב ושליח המצפון. (רבינו בחיי)
המכזב, כמו שמכזב בלשונו כן מכזב בקולמוסו. (הרמב"ם)
לא תשאל עצה רק מהמוחזק בשלשה. אוהב, חומל, ונאמן. (כתר חוכמה)